

ПОДАТОК ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Актуальність проблеми. Податок є елементом податкової системи, тобто має відповідати її загальній характеристиці, принципам та функціям. До переліку функцій, завдяки яким будь який податок має соціально-економічний прояв, в науковій літературі відносять фіскальну, розподільчу та регулюючу. Фіскальна функція забезпечує необхідні умови для створення матеріальної бази функціонування суспільства. Розподільча функція забезпечує розподіл вартісних пропорцій між платниками податків і державою. Регулююча функція полягає у впливі податків на різні види діяльності та безпосередньо на платників податків. Також виділяють окремі підфункції податків, наприклад, до регулюючої функції відноситься стимулююча функція податків, яка заохочує до інвестиційної та інноваційної діяльності.

Співвідношення функцій залежить від стану економіки держави, проте акцент в бік однієї з функцій може привести до соціальних збурень. Так, в квітні 2015 року в Україні уряд запровадив оподаткування пенсій. Цей податок викликав немало дорікань, і зрозуміло чому. Його український народ сприйняв як знущання та обкрадання незахищених верств населення, які чесно працювали десятиліттями, регулярно сплачуючи внески до пенсійного фонду. Незважаючи на те, що порядок щодо податку з пенсії був змінений, а потім скасований, але пенсійна система постійно зазнає змін і щоразу урядом ухвалюються і розробляються нові законопроекти з явними акцентами у бік фіскальної функції, тому чи маємо ми гарантію того, що країна знов не повернеться до суперечливої політики оподаткування пенсій?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед зарубіжних вчених, які займалися дослідженням принципів та функцій у системі оподаткування, необхідно зазначити праці У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, І. Канта, І. Озерова, Дж. Кейнса. До вітчизняних науковців, які займаються питаннями оподаткування, доцільно віднести В. Андрушенка, О. Василика, В. Геєця, Т. Єфименко, А. Крисоватого, О. Башняк та ін. Проте при введенні того чи іншого податку в Україні не ведеться роз'яснювальна робота серед населення, а в науковій літературі публікації з'являються найчастіше *post eventum*. Яку функцію мав реалізувати вищевказаний податок – фіскальну чи розподільчу?

Постановка завдання. Проаналізувати досвід різних країн у використанні податку з пенсії та виявити загальні передумови для його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже зазначалося вище, в квітні 2015 року в Україні уряд запровадив оподаткування пенсій у розмірі 15%, який був вкрай негативно сприйнятий українським народом. Окрім того, експертами не раз наголошувалось, що даний податок суперечить Конституції України, а саме статті 22, відповідно до якої не допускається звуження обсягу прав та свобод людей [4].

Таку свою політику уряд виправдовував тим, що такі зміни є просто необхідними через кризовий фінансовий стан у країні, а також через те, що у багатьох країнах Заходу пенсіонери вже сплачують прибутковий податок.

Проте, все ж таки Законом України від 02.06.2016 №1411-VIII внесено зміни до підпункту 164.2.19 Податкового кодексу, які набрали чинності з 1 липня 2016 року. Цими змінами передбачено, що оподатковуються лише суми пенсій, які перевищують десять розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (у розрахунку на місяць), встановленого на 1 січня звітного податкового року (10 740 грн. (1074 x 10), і збільшено розмір податку з 15 до 18 відсотків. Відповідно також змінено і базу оподаткування для утримання військового збору [5]. Тому якщо, наприклад, пенсіонеру була призначена пенсія 7 тисяч гривень і він продовжував працювати, то до 1 липня 2016 року із суми його пенсії, що перевищувала три розміри мінімальної заробітної плати утримувався податок 15 % і військовий збір 1,5% (із суми понад 4134 грн. (1378 грн. x 3). З 1 липня 2016 року із цієї пенсії податок (і військовий збір) не утримується, оскільки розмір пенсії складає менше ніж 10 розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Конституційний суд України 27 лютого 2018 року офіційно визнав неконституційним положення абзацу першого підпункту 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України [1], який передбачає оподаткування пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, отримуваних з Пенсійного фонду чи бюджету.

При цьому багато країн Заходу застосовують прибутковий податок на пенсії громадян. Дану практику аргументують тим, що оподаткування доходів має бути справедливим у часовому вимірі, тобто через такий податок реалізується розподільча функція між платниками податків та державою.

При оподаткуванні користуються саме прогресивною шкалою, тому що з виходом на пенсію рівень доходу зменшується і ставка оподаткування також має бути меншою. Наприклад, в Ірландії до середньої пенсійної виплати застосовується нульова ставка прибуткового податку, оскільки розмір такої виплати є нижчим від рівня оподаткованого мінімуму.

В Німеччині середня пенсія у перерахунку до національної валюти складає 30,5 тис. грн. Пенсія в країні оподатковується. Проте, платять його не всі, а тільки ті, чий річний дохід вище певної суми (7.664 €). Тому на практиці податок доводиться сплачувати лише тим, хто отримує дві пенсії (вдови або вдівці) або має інше джерело доходу (наприклад, продовжує працювати, здає квартиру в оренду або отримує відсотки від банківського

рахунку). Пенсія, що отримується чиновниками, в Німеччині вважається теж трудовим доходом і оподатковується. Податок на доходи фізичних осіб може коливатися від 14% до 45%, його розмір залежить від величини самого доходу.

В Іспанії середня пенсія - 27,8 тис. грн. Пенсія в країні вважається доходом, тому пенсіонери повинні платити прибутковий податок. Сума його невелика і в середньому становить 9,5%.

Найвищий податок на пенсію в Європі платять італійські пенсіонери - 117,5 тис. грн. в рік при щомісячній пенсії в 44 тис. грн.

У Великобританії прибутковий податок сплачується із 75% суми пенсії, а пенсіонери віком від 75 років сплачують податок із 45% суми пенсії. Незаможні пенсіонери не платять податок взагалі, а у пенсіонерів з високими доходами ставка податку може досягати 45% [7].

Усі ці країни об'єднують декілька характерних рис, а саме: високий рівень розвитку економіки, доходів населення, соціальної захищеності. Економічний сенс прямого податку на пенсію полягає у реалізації розподільчої функції, чого не можна сказати про Україну, яка тільки намагається досягти стабільного економічного зростання, при цьому рівень соціальної захищеності дуже низький і населення на даний момент не готове до сприйняття практики оподаткування країн Заходу.

Висновки з проведеного дослідження. При низькому рівні матеріального забезпечення та соціальної захищеності вищенаведений прямий податок є таким, що реалізує фіскальну функцію податкової системи. Його введення в Україні було необґрунтованим, незважаючи на подібну практику в країнах Заходу. Скасування податку підтверджує тезис щодо необхідності збалансованості функцій окремих податків у податковій системі країни з урахуванням особливостей її розвитку.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України (остання редакція від 27 лютого 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>;
2. Закон України «Про Державний бюджет на 2015 рік» від 28 грудня 2014 року №80-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80-19>;
3. Зміна до Податкового кодексу України запроваджена законом України «Про запобігання фінансовій катастрофі та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27 березня 2014 року №1166-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>;
4. Конституція України в редакції від 30 вересня 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>;
5. Закон України від 2 червня 2016 року № 1411-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування пенсій"[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1411-19>
6. «Щодо оподаткування пенсій». Аналітична записка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1969/>
7. Какие налоги платят пенсионеры за рубежом? – [Електронний ресурс] – Режим доступу: - <http://napensii.ua/articles/2763-kakie-nalogi-platyat-pensionery-za-rubezhom>

Ірха Я.М., студент гр. МОАн-161,
Акименко О.Ю., к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

ВЗАЄМОДІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ - КРОК ДО ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СВК «ЗОРЯ»)

Сьогоднішній розвиток світової економіки вимагає розробки нових інструментів, методів та принципів управління, формування облікової інформації підвищеної якості та корисності для найповнішої адаптації підприємств до мінливого конкурентного середовища. Сучасні підприємства вже не мають можливості рухатися у своєму розвитку шляхом спроб і помилок, бо конкурентоспроможними можуть стати тільки ті підприємства, які готові до інноваційних змін і мають добре організовану систему стратегічного обліку.

Система обліку, яка в сучасних умовах дедалі більшою мірою передбачає планування та прогнозування діяльності з урахуванням довгострокових цілей, використовує методи отримання інформації про вирішальні чинники успіху, які надзвичайно важливі для оптимізації стратегії розвитку підприємства.

Проблеми інформаційного забезпечення прийняття стратегічних управлінських рішень висвітлювали у роботах зарубіжні та вітчизняні вчені: І. Ансофф, П.Й. Атамас, М.В. Володькіна, В.Г. Герасимчук, С.Ф. Голов, К. Друрі, С. Каплан, О.Е. Ніколаєва, М.С. Пушкар, О.А. Мошковська, Л.В. Нападовська, В.В. Сопко, Б. Райан, В.Р. Шевчук та інші. Проте питання взаємодії системи стратегічного управління та системи стратегічного обліку з метою формування і підтримки конкурентоспроможності підприємства залишаються дослідженими недостатньо. В зв'язку з цим актуальності набувають питання, що пов'язані із задоволенням інформаційних потреб стратегічного менеджменту, а саме: обліком ключових факторів успіху; формуванням стратегічної звітності; обліком у динаміці індикаторів внутрішнього середовища підприємства; обліком в системі стратегічного управління підприємством.

Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства. Тому при її побудові до уваги слід брати як внутрішні фактори мікросередовища, так і зовнішні фактори макросередовища.